

Rotterdamse kooplieden Van Zoelen, die zich later Groeninx van Zoelen zijn gaan noemen.

In 1588 werden de Staten-Generaal in Den Haag gevestigd. Dit hoogste bestuursorgaan in de Republiek functioneerde tot 1795 en werd gevormd door afgevaardigden van de gewesten Gelderland, Holland, Zeeland, Utrecht, Friesland, Overijssel en het Groningse Stad en Lande. Gezamenlijk bestuurden deze gewesten ook Drenthe, Limburg en Brabant (de Generaliteitslanden). Voorts hielden de Staten-Generaal tot hun opheffing in 1795 toezicht op de Verenigde Overzeese Compagnieën.

Veel gezanten van de oostelijke en noordelijke gewesten hadden een adellijke afkomst. Thuis genoten zij aanzien, hadden ze invloed en bezaten ze veel land, meer dan in het westen. Soms kochten of huurden zij een buitenplaats bij Den Haag als ze niet voor langere tijd in een stadslogement wilden verblijven. Veel steden en gewesten boden zo'n voorziening aan, en sommige steden onderhielden een gezamenlijk gastenverblijf. Verder woonden er veel ambassadeurs van vreemde mogendheden in Den Haag, want de koninklijke aspiraties van Frederik Hendrik en Amalia van Solms oefenden een grote aantrekkingskracht uit op buitenlandse edelen. Bovendien had het stadhoudelijk echtpaar een wijvertakt netwerk in Duitsland door het uithuwelijken van drie dochters aan Duitse vorstenhuizen. De grootse aanleg van de huizen *Honselersdijk*, *Ter Nieuburch* en later *Huis ten Bosch* moet niet los worden gezien van koninklijke aspiraties. Buitenlandse gasten bezochten deze huizen, waar zij onder de indruk raakten van alle pracht en praal. Het kan interessant zijn te onderzoeken welke invloed er van deze paleizen en tuinen is uitgegaan op de bouw van buitenverblijven elders in Europa.

Honselersdijk eind 17de eeuw, tekening van A. Bega en Abraham Blooteling. Dit 'Klein Versailles' is gebouwd in opdracht van stadhouder Frederik Hendrik (1584-1647). Hij bekostigde de bouw deels met geld dat afkomstig was uit de op de Spanjaarden veroverde Zilvervloot. Bij de bouw werden toparchitecten betrokken, onder wie Jacob van Campen en Pieter Post. Voor de aanleg van de tuinen werden Franse tuinarchitecten in de arm genomen.

De buitenplaatsen in de Bollenstreek, Warmond en Oegstgeest:

Keukenhof	29	Oostergeest	59
Dever	36	Vroenhof	61
Teylingen	40	Oud-Poelgeest	64
Ter Leede	44	Endegeest	72
Calorama	48	Rhijnegeest	76
Huis te Warmond	50		

Leuke attracties in dit gedeelte van de provincie die je kunt combineren met een bezoek aan een buitenplaats zijn onder meer Museum De Zwarte Tulp in Lisse, de Keukenhof, *Park Rusthoff* in Sassenheim, Space Expo tussen Noordwijk en Katwijk, Corpus in Leiden, Museum Boerhaave in Leiden, de Kagerplassen en de stranden van Noordwijk en Katwijk.

Keukenhof

Mede door de ligging van *Keukenhof* zijn de uiteenlopende eigenaren wisselend op Amsterdam, Den Haag of Leiden gericht. In 1809, met Johan Steengracht van Oostcapelle, raakt *Keukenhof* vooral met Den Haag verbonden. Sinds 2003 worden het kasteel en de landerijen beheerd door de Stichting Graaf Carel van Lynden. Dit is bij testament bepaald door de laatste particuliere eigenaar van *Keukenhof*, Carel graaf van Lynden.

De naam *Keukenhof* is afgeleid van de aanduiding Keukenduin, het duingebied waar in de middeleeuwen wordt gejaagd. Er worden ook moestuinproducten geteeld voor de keuken van het naburige *slot Teylingen*. Als de Amsterdammer Adriaen Maertenszn. Block, een top-

man in de VOC, hier in 1638 een buitenplaats aanlegt, houdt hij bij de naamgeving rekening met de vroegere functie van het gebied: *Keukenhouff*.

In 1746 verwerft Willem Röell de buitenplaats. Deze schatrijke arts en zoon van een Friese

ZIEN EN DOEN

Het huis herbergt een aantal appartementen en is niet te bezichtigen. Het park, dat wordt onderhouden door Zuid-Hollands Landschap, is vrij toegankelijk. Er is nog veel van de historische aanleg zichtbaar, zoals het padenpatroon en de zichtvijver (achter het huis). Het park kent een rijke flora en fauna; zo leeft er een van de grootste kolonies rosse vleermuizen van Nederland.

Horeca

In het dorp Warmond zitten verscheidene horecagelegenheden, waaronder Grand Café Het Wapen van Warmond en Kunstcafé De Oude School.

Wandelen en fietsen

Warmond ligt aan de wandelroute 'Buitenplaatsen in Warmond' (www.erfgoedhuis-zh.nl), maar je kunt ook op de bonnefooi wat door het charmante dorp lopen of over het eiland Koudenhoorn struinen.

En voor de fietsers: Warmond ligt ook aan de Kastelenroute van het Zuid-Hollands Landschap (zie blz. 38).

Leuk in de buurt

Vlak in de buurt ligt het 'zeilparadijs' de Kagerplassen. Midden in de plassen ligt een aantal eilanden. Twee daarvan, de Lakerpolder en de Kogjespolder, worden beheerd door Staatsbos-beheer. In Warmond en omgeving kun je op tal van plekken een bootje huren (www.rondomkaagenbraassem.nl).

Nabijgelegen buitenplaats

Vroenhof (zie blz. 61) en Oostergeest (blz. 59).

Warmond is een fotogenieke buitenplaats.

Oostergeest

Door uiteenlopende oorzaken zijn in Zuid-Holland nog maar weinig historische buitenplaatsen particulier bewoond. Veel landhuizen zijn inmiddels in gebruik als kantoor of, zorginstelling, andere hebben een museale functie. Het uit 1651 daterende en gaaf bewaarde Oostergeest is altijd particulier bezit geweest en wordt vanaf 1800 vrijwel steeds permanent bewoond.

De lange lijst van eigenaren van Oostergeest, dat tot begin 18de eeuw *De Hoop* werd genoemd, telt uiteenlopende figuren. Cornelis van Rosenburgh opent de rij. Hij is schout en baljuw van Warmond en bouwt hier in 1651 tegen een reeds bestaande boerderij een landhuis. Dit gebied is veel eerder onderdeel geweest van een cisterciënzerklooster dat in 1573 wordt afgebroken om te voorkomen dat de Spanjaarden er tijdens hun beleg van Leiden voordeel van zullen hebben.

Na Van Rosenburgh is *De Hoop* afwisselend in bezit van een koopman, advocaat, een Leidse professor en een elders in de Republiek werken-

de ambtenaar. Ook oud-Indiëgangers bewonen de buitenplaats, onder wie Abraham van Oudenhoorn (vanaf 1702). Hij is in de tropen werkzaam als schout bij nacht, maar besluit zijn oude dag in het lommerrijke Warmond door te brengen. Hij voorziet het huis van een aanbouw, die er nog is, en introduceert de naam *Oostergeest*.

Een van de volgende bewoners is de uit Zwitserland afkomstige arts Johan Konrad Amman. Hij wordt in ons land geëerd omdat hij zich hier als eerste inspande om doofstommen speciaal onderwijs te geven en hen nieuwe communicatievormen bijbracht. Amman bewoont de buitenplaats van 1715 tot zijn dood in 1724.

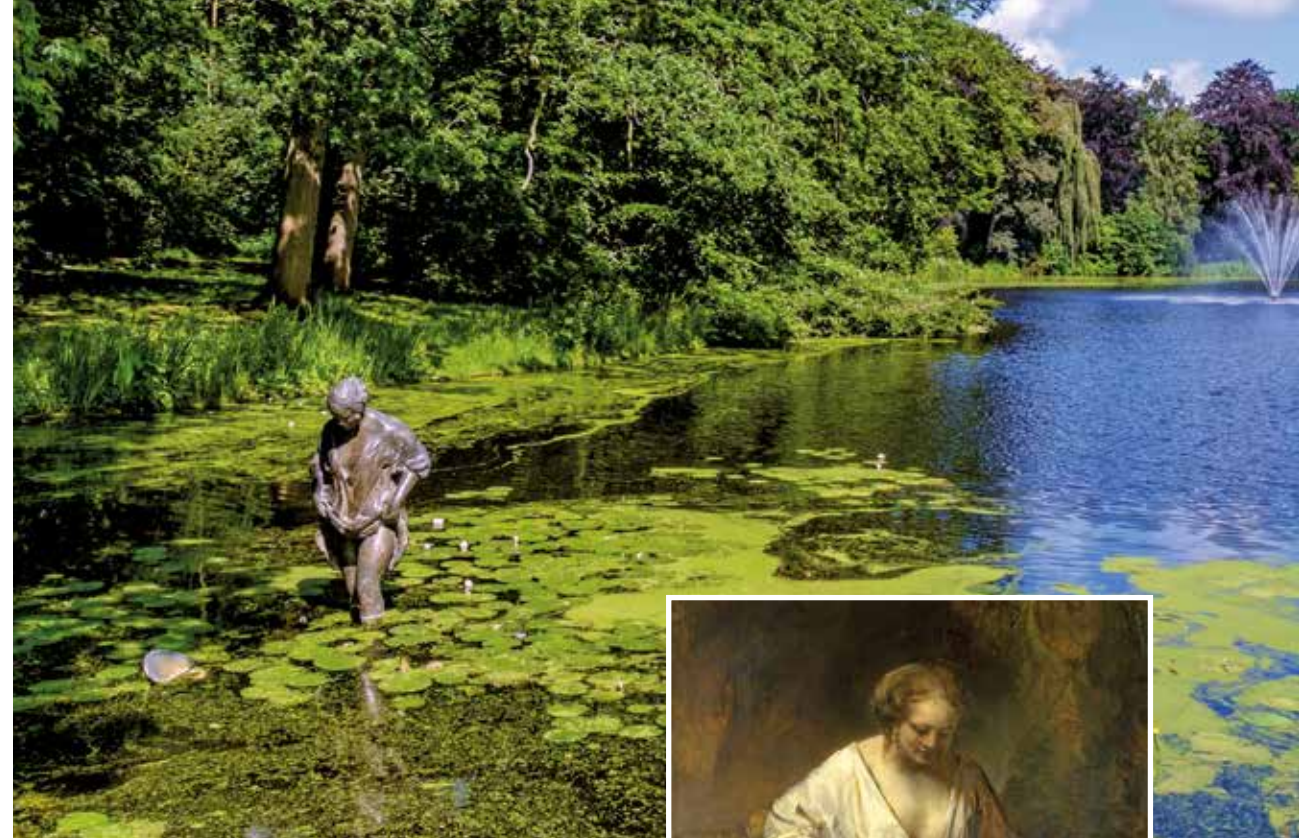
het hoofdgebouw in 1924 verwerft, wordt er niet altijd zorgvuldig met dit fraaie pand omgesprongen. Er volgen interne verbouwingen. Ook worden er plannen gemaakt om nieuwe kantoorblokken tegen het gebouw te plaatsen. Architect Wim Quist tekent het ontwerp, maar door een algeheel protest besluit het gemeentebestuur van de bouw af te zien en elders in Wassenaar een kantoorpand te huren. Vanaf dat moment zetelt het gemeentebestuur in *De Paauw* en heeft het gebouw een meer ceremo-

niële en representatieve functie. Nadat een van de eigenaren het park grotendeels heeft laten verwilderen, komt ook dit in 1949 in eigendom van de gemeente.

De Paauw behoort door zijn uitzonderlijke architectuur, het bijzondere park, zijn ouderdom als buitenplaats met de hierdoor ontstane uiteenlopende tuinarchitectonische gelaagdheden en zijn on-Nederlandse opzet tot de bijzondere buitenplaatsen van ons land.

Groepsportret van de familie Kessler, 1913, in wat nu de Prinsesstetuin van *De Paauw* is. De familie heeft van 1910 tot 1924 op *De Paauw* gewoond.

Dit beeld van een baadster in de vijver achter *De Paauw* is gemaakt door Carla Rutgers-Hendriksen. Het is geïnspireerd op het schilderij van Rembrandt van Hendrickje Stoffels, badend in een rivier.

ZIEN EN DOEN

Het hoofdhuis is sinds 1925 in gebruik als gemeentehuis van Wassenaar. Je kunt er dus altijd even binnenlopen om een kijkje te nemen. Vaak zijn er kleine tentoonstellingen. Tevens is hier het Brandweermuseum Wassenaar gevestigd, dat een beeld geeft van 300 jaar brandbestrijding (www.brandweermuseumwassenaar.nl, open za-zo 10-16 uur). Zie ook kader blz. 107.

Nabijgelegen buitenplaatsen

Backershagen (blz. 104) en *De Horsten* (blz. 98).

Adres

De Paauw
Raadhuislaan 22
2242 CP WASSENAAR

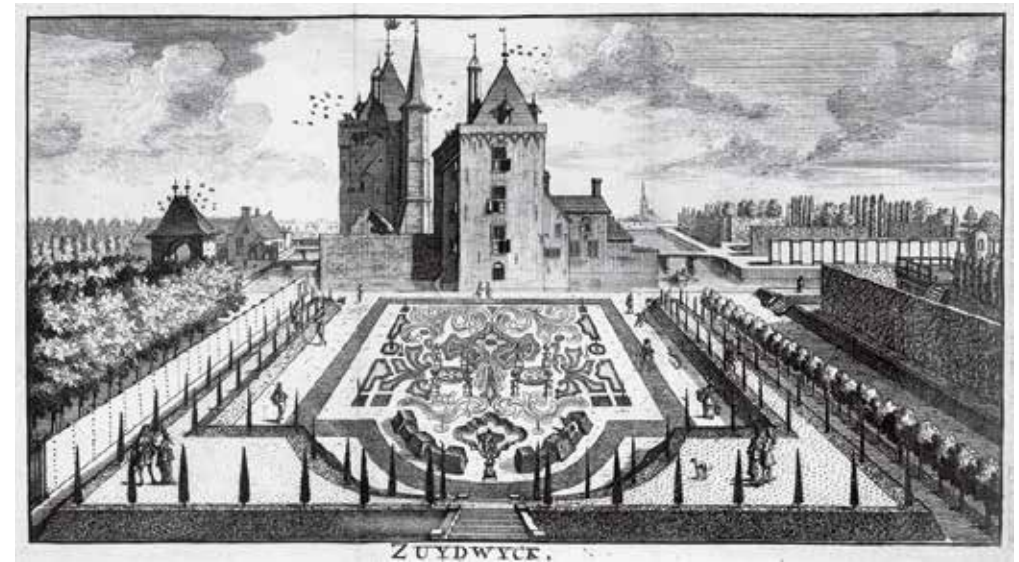

Zuidwijk

Zuidwijk wordt particulier bewoond en ligt onopvallend bij de snelweg N44. De geschiedenis ervan gaat terug tot de 15de eeuw, wanneer het een zelfstandige ambachtsheerlijkheid is met een omgracht kasteel. In 1518 koopt Jan van Wassenaer de heerlijkheid. Zijn nageslacht, waartoe ook zijn zoon admiraal Jacob van Wassenaer Obdam en de diplomaat/componist Unico Wilhelm van Wassenaer Obdam behoren, bezitten de buitenplaats tot 1850.

In verband met het beleg van Leiden moeten in de herfst van 1573 op last van de Spaanse legerleiding alle monumentale bebouwingen rond de stad worden gesloopt. Enkel de molens en steenovens mogen blijven staan. Hierdoor lijdt ook *kasteel Zuidwijk* veel schade.

Nadat Jacob van Wassenaer de heerlijkheid *Zuidwijk* in 1615 heeft overgenomen van zijn in de Zuidelijke Nederlanden wonende verre familielid Marie de Lignes de Melun, volgt in 1616 een herinrichting van het buiten. Onbekend is hoe het huis er in die periode heeft uitgezien.

Kasteel Zuidwijk naar een gravure in Gerard Goris, *Les Délices de la Campagne*, 1712. De tuin heeft nog een formele aanleg.

De oudste afbeelding van het huis dateert namelijk uit 1647. Later zijn er meer wijzigingen op deze buitenplaats.

Sinds 1953 is de *Stichting Twickel* eigenaar van de circa 200 ha land bij *Zuidwijk* en het naburige *Santhorst*. *Twickel* ligt in Ambt-Delden in Overijssel en is met 6500 ha het grootste particuliere landgoed in Nederland. Dat *Zuidwijk*, net als het Wassenaaarse *Baljuwhuis* (zie blz. 118), tot het bezit van deze stichting is gaan behoren, is een gevolg van het in 1676 gesloten huwelijk tussen Jacob II van Wassenaer Obdam en Adriana Sophia van Raesfelt, die onder andere *Twickel* inbrengt.

Jan II van Wassenaer bepaalt dat de Hollandse familiebezittingen op zijn oudste zoon zouden overgaan, terwijl de jongste de bezittingen in Oost-Nederland zou krijgen. Doordat slechts twee van zijn vijf zonen in leven blijven, levert de uitvoering van deze wens geen problemen op. Ook bij een volgende generatie blijft deze afspraak van kracht. De oudste zoon van Jan II blijft ongehuwd en sterft kinderloos, zodat het totale bezit uiteindelijk weer bij diens jongste, Unico, terecht komt. Ook Unico's jongste zoon, Carel George van Wassenaer Obdam, erft alle bezittingen.

Park en polder

Aan het begin van de 18de eeuw moet de architect/vormgever Daniël Marot een goede klant aan de familie van Wassenaer hebben gehad. Hij maakt voor een bedrag van honderd gulden diverse ontwerpen voor tuinperken op *Zuidwijk*. Vermoedelijk is hij dan ook bezig met de tuin van *Duivenvoorde*. Hij maakt zelfs een nieuw tuinontwerp voor *Twickel*. De multigetalenteerde architect ontwerpt bovendien de boekbanden waarmee de bibliotheek van de familie Van Wassenaer een uniforme uitstraling moest krijgen.

In 1717 draagt hij de verantwoordelijkheid van de uitvoering voor het paleis van Johan Hendrik van Wassenaer Obdam aan de Kneuterdijk. Op *Zuidwijk* verschijnen grotten, een doolhof, fonteinen, een natuurtheater en vijvers. Nieuw is ook de bouw van een 'badstoof', zoals in die jaren een verwarmd badhuis wordt genoemd. Het park krijgt verdere verfraaiing door borstbeelden van twaalf Romeinse keizers op pedestallen en enkele mythische figuren die alle afkomstig uit Italië zijn. Bezoekers in die tijd melden hoe fraai *Zuidwijk* erbij ligt, en zijn danig onder de indruk van de wisselwerking tussen het bomenrijke park en het weidse landschap in de naastgelegen polder.

Oud-Wassenaar

Kasteel *Oud-Wassenaar* verrijst in de tweede helft van de 19de eeuw op initiatief van het vermogende echtpaar Cornelis J. van der Oudermeulen en Julia E. van Randwijck. Dit in neorenaissancestijl opgetrokken landhuis is vanbuiten en vanbinnen een ontwerp van architect Constantijn Muysken.

Eind 17de eeuw staat op dit terrein een hofstede, en in de loop van de 18de eeuw volgt de bouw van een landhuis, *Snippenstein* geheten. Als Cornelis J. de Lange van Wijngaarden het buiten verwerft geeft hij het de naam *Hoogwoude*. In de wintermaanden bewoont deze regent een stadswoning in Gouda, waar hij verschillende bestuursfuncties bekleeft. Door de aankoop van de nabijgelegen boerderij *Out Wassenaar* breidt hij de omvang van de buitenplaats behoorlijk uit. De aangekochte boerderij leent ook haar naam aan het geheel, want sinds 1806 heet deze buitenplaats *Oud-Wassenaar*.

Nadat zoon Adriaan C. de Lange van Wijngaarden er vele jaren de zomers heeft doorgebracht, gaat het eigendom in 1845 over op de historicus en politicus Guillaume Groen van Prinsterer. Deze rijke protestants-christelijke figuur leeft op *Oud-Wassenaar* als een kloosterling en geeft zich hier bij voorkeur over aan zijn historische onderzoeken. Liefde voor buitenplaatsen bezit ook Cornelis J. van der Oudermeulen, de volgende eigenaar van *Oud-Wassenaar*, want hij is dan ook nog eigenaar van de buitenplaatsen *Rust & Vreugd*, *Villa Elmwout* en *Klein Rust & Vreugd*. Koper en verkoper zijn geloofsgenoten en lid van de Antirevolutionaire Partij.

Het beste is niet goed genoeg

Oud-Wassenaar komt in een stroomversnelling als Van der Oudermeulen in Philadelphia architect Muysken, met wie hij de Nederlandse inzending voor de Wereldhandelstentoonstelling inricht, opdracht geeft voor de nieuwbouw van een landhuis plus tuinhuiswoning en stallencomplex voor twintig paarden. Van der Ouder-

meulen stamt uit een vermogend koopmansgeslacht, is aan het hof van koning Willem III stalmeester in buitengewone dienst, vervult in Wassenaar de functie van wethouder, is lid van het Hoogheemraadschap Delfland en verricht weldadig werk onder de jeugd en armen van Wassenaar. Zijn broer Frederik van der Oudermeulen is president van de *Nederlandsche Handel-Maatschappij*, wat Cornelis' bemoeienis ver-

De kasteelachtige gevel van *Oud-Wassenaar* is een knipoog naar zowel de Italiaanse als de Hollandse renaissance.

Het trappenhuis van *Oud-Wassenaar* geeft een prachtig lijnenspel te zien.